

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою «Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування»

(назва освітньої програми)

на тему: «Державний борг України: механізм управління та обслуговування»

Виконавець:

студент 42 гр.ФФБС

Теймур Махаррамов Ельшан огли _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доц.

Коцюрубенко Г. М. _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса - 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На етапі переходу України до ринкової економіки проходять глибокі зміни у всіх областях економічного життя, зокрема у сфері макроекономічної політики держави. Особливо значимими напрямками макроекономічної стабілізаційної політики є фіскальна та монетарна, за допомогою яких можна змінювати структуру національної економіки, забезпечувати пріоритетний розвиток прогресивних галузей, напитувати економіку грошовими ресурсами. Важливим завданням фіскальної політики є збалансованість державного бюджету, одним із способів досягнення якої є залучення державних позик, що потім і формує державний борг.

Мета дослідження – виявити основні тенденції та особливості формування державного боргу України, а також розробити практичні рекомендації щодо покращення механізму його управління та обслуговування.

Завдання дослідження:

- розкрити економічну сутність та класифікацію державного боргу;
- провести періодизацію процесу формування державного боргу в Україні;
- дослідити механізм управління та обслуговування державного боргу;
- проаналізувати структуру та динаміку державного боргу України;
- виявити соціально-економічні наслідки сучасної боргової політики України;
- дослідити зарубіжний досвід управління державним боргом;

визначити стратегічні орієнтири підвищення ефективності механізму управління державного боргу в Україні.

Об'єкт дослідження є сукупність економічних відносин, що виникають в процесі здійснення внутрішніх і зовнішніх запозичень України.

Предмет дослідження є механізм управління та обслуговування внутрішнього і зовнішнього державного боргу України

Методи дослідження загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, такі як логіка, аналіз, синтез, індукція, дедукція, статистичні та математичні методи дослідження. Використані також економіко-аналітичні й описові методи, методики обліку статистичного матеріалу, інтерпретації експертних оцінок.

Інформаційна база дослідження статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Державного комітету статистики України, Державного казначейства України, Верховної Ради України, Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень, Кабінету Міністрів України, Рахункової палати України, Національного банку України, Міністерства юстиції України, Фонду державного майна України, Агентства з управління державним боргом, а також статті, монографії, автореферати дисертацій вітчизняних та зарубіжних вчених.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (89 найменувань) та 2-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 76 сторінок. Основний зміст викладено на 66 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 13 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ**» розглянуто сутність державного боргу, класифікація державного боргу, механізм управління та обслуговування державним боргом.

У другому розділі «**ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ**» проаналізовано основні етапи формування державного боргу в Україні; структуру та динаміку державного боргу; соціально-економічні наслідки сучасної боргової політики України.

У третьому розділі «**НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ**» запропоновано напрями удосконалення боргової політики України.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

Встановлено, що сприйняття державного боргу як суто позитивного чи негативного явища є помилкою, оскільки така категорія як «державний борг» може мати неоднозначний вплив на розвиток економіки у різних умовах. З одного боку, це залучення додаткових фінансових ресурсів для задоволення суспільних потреб в умовах дефіциту та стимулювання економіки, а з іншого борговий тягар та необхідність обслуговування боргу, що відволікає бюджетні ресурси. Сьогодні забезпечення оптимальності співвідношення цих двох альтернатив полягає у побудові раціональної системи управління державним боргом.

Управління державним боргом у широкому розумінні представляє собою формування одного із напрямів фінансової політики держави, пов'язаної з її діяльністю у вигляді позичальника і гаранта. Управління державним боргом у вузькому розумінні представляє собою сукупність дій, пов'язаних з підготовкою до випуску, розміщення боргових зобов'язань держави, надання гарантій, а також проведення операцій з обслуговування та погашення боргових зобов'язань. Управління державним боргом здійснюється з використанням різноманітних методів, таких як: конверсія, консолідація, уніфікація, обмін за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання боргу, викуп боргу. В Україні значне поширення має найменш ефективний спосіб управління державним боргом – нові запозичення спрямовуються на фінансування поточних витрат бюджету, включаючи й обслуговування існуючого зовнішнього боргу.

За результатами дослідження поглиблено періодизацію формування державного боргу України з ви кресленням 6 етапів: 1етап: 1991-2000 рр.: вихід на міжнародні ринки позичкового капіталу.2 етап: 1999 – 2007 рр: реструктуризація і перехід до

зваженої політики в управлінні державним боргом, етап: 2008-2013 рр.: Відновлення активної співпраці з міжнародними фінансовими інституціями в умовах розгортання фінансово-економічної кризи і зростання боргової залежності України, 4-6 етапи: 2014 рр. –теперішній час: висока залежність від політики МВФ. Зростання боргового навантаження та необхідність суттєвої реструктуризації державного боргу

За результатами дослідження встановлено, що основними причинами зростання державного боргу в Україні є хронічний дефіцит державного бюджету України, перевищення темпів зростання державних видатків над темпами зростання державних доходів, зменшення податкових надходжень та збільшення соціальних трансфертів під час економічного спаду, збільшення державних видатків напередодні виборів з метою завоювання популярності у виборців, необхідність підтримки курсу національної валюти шляхом залучення іноземних позик.

В Україні більшість державних позик спрямовується на фінансування бюджетного дефіциту — 84 %; обслуговування державних запозичень, формування валютних резервів і підтримку національної валюти — 14 %; інвестиційні проекти — лише 2 %.

Боргова політика України характеризується постійним зростанням загальної суми державного боргу, що пов'язано із політикою уряду, зорієнтованою на неінфляційні механізми погашення дефіциту бюджету; значним переважанням зовнішньої складової у структурі державного боргу; зростанням обсягів платежів за державним боргом в абсолютній величині у результаті закінчення пільгових періодів за раніше отриманими кредитами; тенденцією до збільшення строковості державних цінних паперів на позичковому ринку.

Ефективне управління державним боргом з метою максимізації суспільного добробуту має базуватись на таких принципах: зводиться до мінімізації витрат на його обслуговування; забезпечувати оптимізацію його рівня та структури, щоб сприяти економічному зростанню, шляхом пошуку ефективних умов запозичення коштів з погляду мінімізації вартості боргу;— сприяти зменшенню впливу фінансування

державного боргу на стан фінансового ринку та забезпечувати стабільність валютного курсу; попереджувати неефективне та нецільове використання запозичених коштів; забезпечувати своєчасну та повну сплату суми основного боргу та зарахованих відсотків; визначати оптимальне співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями.

У процесі дослідження було узагальнено цільові орієнтири різних країн світу щодо управління державним боргом та встановлено основні завдання боргового менеджменту: пошук ефективних умов запозичення коштів з погляду мінімізації вартості державного боргу; недопущення неефективного та нецільового використання державних позик; забезпечення повних та своєчасних виплат за державним боргом; підтримка економічно безпечних меж боргового навантаження держави та мінімізація кредитних ризиків.

У кризовий період у практику управління державними боргами було запроваджено нові інструменти боргової політики – розміщення нових цінних паперів, зміна процедур і механізмів розміщення позик, проведення операцій із борговими зобов'язаннями на відкритому ринку.

В Україні з метою підвищення ефективності управління державним боргом необхідно вжити таких заходів: удосконалити нормативно-правове та інституційне забезпечення боргового менеджменту; зберегти економічну безпеку держави зміщенням пріоритетів у бік здійснення внутрішніх запозичень; зменшити частку короткострокових державних боргових зобов'язань та перетворити у довгострокові та вічні; підвищити ефективність інвестиційної складової державних видатків; забезпечити прозорість та зниження ризиків під час надання державних гарантій.

АНОТАЦІЯ

Махаррамов Теймур Ельшан огли «Державний борг України: механізм управління та обслуговування».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

за освітньою програмою «Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування»

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2020.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти поняття державного боргу України; основні етапи формування державного боргу України; механізм формування та обслуговування державного боргу України.

Проаналізовано державний борг України та соціально-економічні наслідки його обслуговування; вітчизняну та зарубіжну практику управління державним боргом.

Запропоновано основні напрями удосконалення управління державним боргом України

Ключові слова: державний борг, етапи формування державного боргу, управління державним боргом, економічні наслідки державного боргу.

ANNOTATION

Maharramov Teymur Elshan oglu “State debt of Ukraine: management and servicing mechanism”

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty « Finance, banking and insurance»

for the educational program « Finance, financial management and insurance».

Odessa National Economics University.– Odessa, 2020.

The work deals with the theoretical aspects of the concept of public debt of Ukraine; main stages of formation of the state debt of Ukraine; mechanism of formation and servicing of the state debt of Ukraine.

The public debt of Ukraine and socio-economic consequences of its servicing are analyzed; domestic and foreign practice of public debt management.

The main directions of improvement of public debt management of Ukraine are offered

Keywords: public debt, stages of public debt formation, public debt management, economic consequences of public debt.